

NÉPNENEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Éreek-utca 2. szám.
Felelős szerkesztő: Dr. ZELLIGER VILMOS.		Főmunkatársak: Czener Lajos és Györffy Lajos.

TARTALOM: A zárvizsgáról. (Folyt.) Váczy István. — A tanítók kiskorúsítása. — Törvény a tanítók fizetéséről. — A népoktatási törvény jubileuma. — Tárca: Mayer István. Peregrinus-tól. — Irodalom és műv. — Vegyések. — Rövid hírek. — Hirdetések.

A zárvizsgáról.

(Folytatás.)

Benyujtom a következő határozati javaslatot: *Határozati javaslat.* Az elemi népiskolában ez idő szerint tartatni szokott zárvizsgának, mai lefolyásában se a tanulókra, se a jelenlévőkre, se a szülőkre, se a tanítóra nézve nincs előnye, nincs haszna, de szüksége sem forog fenn, sőt az idevágó hiányos avagy nem eléggé szabados rendelkezések, illetve a világosan szóló utasítások be nem tartása miatt nem egyszer a helyes paedagógiai elvek ellen érvényesül, nem egyszer kirívó módon a tanító tekintélyének rovására, a tanügy kárára esik meg. Mondanók, hogy a kiadott utasítások betartása szigorúan hagyassék meg, avagy újabb szükségelt intézkedések tétessenek, de ezzel míg egyrészt a zárvizsga fentartásához fűzött érvek erejének létjoga mivel sem erősbül másrészt a célt sem véljük elérhetni, amint tényleg ma is fehér holló számba megy, ahol azokat respektálnak. Különb is, amennyiben mindennemű zárvizsgát, zárünnepélyt egyszer s mindenkorra eltörölni nem lehetne, óhajtjuk a társadalom nagyobb, szélesebb körű érdeklődésének felköltését, ezt pedig úgy vélnők elérhetőnek, ha a zárvizsga mai formájában megszűnik s jövőben mint zárünnepély szerepelne. Ez ünnepély programja a helyi viszonyok szerint alkalmazkodnék, semmi esetre sem engedve meg nagyobb produkeziókat, pl. hangverseny, színielőadás s hasonlókat, mint amik hosszabb előkészületet igényelvének, de meg egyéb okokból is hátrányára lehetnek a rendes leczkében teendő haladhatásnak és a szereplők megválasztásánál kellemetlenségekbe keverhetnék a tanítót az érdekelt szülőkkel, rokonokkal, ismerősökkel szemben. De igenis e programnak okvetlenül kiegészítő részei lennének: ünnepélyes Te Deum a templomban vagy templomokban, ha nagy számmal vannak más-más felekezetiük, hazafias énekek az iskolában, a vizsgairások, rajzok, kézimunkák — amiknél a kiterjeszkedés határa praecize megszabandó, nehogy semmibe se vegyék az elemi iskola

intencióit, mint ma — betekintése, ahol van hely — tornázás, társasjáték, esetleg valami közérdekű, közhasznu themának fejtegetése a nevelés-tanítás köréből, hadd menjen a szülők birtokába sok olyan eszme, aminek nem tudása a ferde nevelést s más tüneteket szüli, avagy a hely- és viszonyoknak alkalmas más dolgokról pl. az okszerű gazdálkodás, méhészet köréből stb., az elnöklő buzdító beszéde s hasonló, hacsak lehet, *közös* cselekvények.

E tárgyban bátorkodom felkeresni a magyarországi tanítók jogos szócsövét, az Országos Bizottságot, kérve értekezésemnek a f. évi aug. hó 22-én tartandó nagygyűlés programjába felvételét és megvitatását, (megtörtént) honnan is, ha az eszme elfogadhatnék, akár a kifejtett értelemben, akár módosítva, kegyeskedjék lépést tenni érdekében az illetékes helyen minél előbb, annál is inkább, mivel a kultuszminiszter kijelentése szerint az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. revíziója immár akuttá vált és tárgyalása a közel jövő kérdése.

Még ama megjegyzést koczkaztatom, hogy értekezésemnek az *általános* tapasztalat szolgált alapul és csak szívem mélyéből örülök, ha a kivételek minél nagyobb számmal hozhatók fel. Utóvégre mindenütt találkozunk kivétellel, csak hogy ha ezt az eltérést, ezt a kivételt Diogenes lámpájával kell kutatnunk, akkor okvetlenül pálczát kell törnünk a vele kontemplált rendszer felett; másrészt épen a kivételt élvezőknek erkölcsi kötelességük oda hatni, hogy kartársaik szabaduljanak az ósdi nyűgző békóktól, hogy a velők egy kenyeret evők is élvezhessék azt, mit ma a felvetetten kérdés terén csak keserű ízében ismernek. Nem a nagyvárosok palotaszerű iskolái adják meg a népoktatás történetéhez az adatokat, ehhez a tömeg, a nagy vidék teremti a túladathalmazt. Mit ér, ha a gépszervezetnek nagyobb részei a megkívántató módon működnek, mikor a kisebb részek a működésre célszerűtlének; itt az eredmény, a haladás nem lehet egyöntetű, általános.

Igaz, más előnye. nincs haszna, de hiába — szükséges, így gondolgoznak sokan.

Tudom, hogy sok haszontalan nélkülözhetlen-

nek tartatik s mint ilyen él és uralkodik. De ez a szükségesség azonnal megszűnik, ha helyette más alkalmasabb valami kap életet. Igaz, minden újítás nehéz s ha valaki, úgy én ellensége vagyok a nyakrafőre szaporodó újításoknak a tanügy terén, ha azok olyanok, amikből se a tanítónak, se az iskolának semmi haszna, vagy mikor a régi, amelynek helyébe jönne, meg sem honosodhatott, tehát nincs is kiismerve, ha az a kapkodás látszatával bír, vagy csak azért látott napvilágot, mert akadt valaki, aki nevéhez óhajtott valamit fűzni. Ugyan-csak rokonszenvezek mindazon eszmékkel, amik arra hivatják, hogy a régóta vajudó dolgok tes-tet őltsenek. Nem kell nekem állóírás mindaddig, míg a gyermekek a dülő betűket sem sajátíthat-ják el csak azért, mivel pl. 10 gyermek számára készült padban 20—25 szorong mint a préselt hal a hordóban (különben azt hiszem, itt akarta-lan is álló lesz az írás, mivel a gyermek hely-szűke miatt nem is tarthatja akként a kezét, mint a dült betűk vetéséhez kellene), vagy mivel 100 gyermek közül legalább 30% nem bír taneszkö-zőkkel, mikor az iskoláknak túltömege nem bír tanszerekkel, vagy mikor a tanító iratni akar, előbb megtámogatja a padokat, nehogy előre dül-jenek. Még a német nyelv intenzív tanítását sem óhajtom, míg saját tapasztalatomból tudom, hogy édes hazánk nyelve csak a fura módon ké-zült statisztikai kimutatásokban hódít oly nagyszerűen, míg másrészt az ország minden vidéken feljajdul az igaz hazafiság a magyar elem csökkenése miatt. Vannak kivételes állapotok, ahol a terv sikerül-het, de az elenyésző cszkély %_o, nekünk pedig és a tanügy intézőinek arra kell törekednünk, hogy

az emelkedés, a javulás az egész vonalon szem-mel látható legyen, ne sporadice jelentkezék, mint a végtelen Zahara-sivatagon egy-egy felbuk-kanó oáz.

Határozati javaslatom nem olyan újítást czéloz, mit az imént elítéltem, hanem olyat, a mire nézve már éveken át harczolunk: a tanító tekintélyének emelését, alárendeltségének simítását, a tanügy nívójának emelését.

Váczy István.

A tanítók kiskorusítása.

Csáky gróf miniszter az orsz. közoktatási ta-nácsához a következő leiratot intézte:

»Azon elágazó nézetekkel szemben, melyek a szakirodalomban, a napi sajtóban, az érdekelt szer-zők körében, a tanári és tanítói testületekben és a törvényhozás színe előtt a tankönyvek bírálása és engedélyezése felől kezdettől fogva felmerültek, szükségesnek találom, hogy ezen ügy, mely kü-lönböző szempontokból ítélhető meg, s melynek jelenleg megállapított rendje mellett és ellen hoz-hatók fel érvek, a számbavehető érvek minden ol-dalu mérlegelése mellett külön beható tanulmány tárgyává létessek.

E végből felhívom a tanácsot, mint a tanköny-vek bírálatával és engedélyezés iránti javaslatlétel-lel megbízott szaktestületet, hogy a tankönyvbírál-lás és engedélyezés ügyét, nevezetesen a fennálló rendszernek életbeléptetése óta kifejtett gyakorlatot és eredményeket a kapcsolatos összes kérdésekkel együtt vegye alapos vizsgálat alá s tegyen javas-latot arra nézve, hogy a tanügy érdekében szük-

TÁRCZA.

† MAJER ISTVÁN.

A kath. népnevelésügy gyásztl. ül.

Gyászolja azt a szent életű agg püspököt, ki nyolcz évtizedre nyuló hosszú életét a kath. egy-háznak szentelve, legtöbbet mint *kath. népnevelő* tett a szent ügy javára.

Ki az széles e hazában, aki „István bácsi“-t ne ismerte, munkáit ne olvasta volna? Egy félszázad-on keresztül ő volt a népnevelési-, ifjúsági- és népirodalmunk hivatott és legbuzgóbb képviselője. Élete, munkássága és irodalmi tevékenysége mind a nép javának előmozdítására volt irányítva, s ott, hol a gyermekekre, az ifjúságra nem hathatott, a felnőttek, a nép felé fordította figyelmét, hogy mulattatva oktassa, nevelje s a jó utra terelje az általa oly igen szeretett magyar népet. De ugy a jelen, mint a jövő kor nemzedéke hálás is marad e tevékenységeért, mert »István bácsi« neve örök-ségképen kell hogy szálljon apáról fiúra s a késő unokákra.

Mint *népnevelőt* lelkünk egész mélyéből gyá-szoljuk, mert összes munkásságának fő tere a ne-

velés, a paedagogia volt. Nehéz és fáradságos tér, gyakran hálátlan is, de érdemeket szerző azoknak, kik a magasabb hivatás nemes lelkesedésével in-dulnak ez utra s hódítják meg ezt a még ma is jó rész parlagon heverő, de dús termést ígérő teret.

A szó legszorosabb értelmében nevelő volt. Gyermeket, ifjat, felnőttet, papot, tanítót, urat, pa-rasztot, gazdát, cselédet egyaránt nevelt és tani-tott, s élete, tevékenysége és összes irodalmi mun-kássága mind oda irányult, hogy az egyháznak és hazának vallásos, derék és kötelességtudó polgá-rokat neveljen. Már maga az ily irányu jó szán-dék is nagy becsülésre érdemes, hát még mennyire méltánylandó és megörökítésre méltó az, hogy ha — mint Majer Istvánnál látjuk — e jó szándék tetekben is oly nagy mértben nyilvánul, minek kézzelfogható és szemmel látható eredményei és üdvös alkotásai messze kihatók és beláthatlanok.

Az a sokoldalunak látszó tevékenység, az egy-ház és haza javára szolgáló közpálya, a tudomá-ny és irodalom számos ágában való működés mind mind a *nép nevelésén* alapult. S valljuk be, hogy ez irányu működése nemesak az ő, de mind-annyiunk lelkét édesen megnyugtató eredményeket termelt és még a jövőben is fog teremni.

Rendkívül sokat írt és tett.

Írt a tanítóknak népnevelést, a növendék-papoknak életkalauzt, az ifjúság számára szindara-

séges-e továbbra is fentartani a rendszeres tankönyvbírálatot általában minden iskolára nézve, avagy nem volna-e esetleg a tankönyvbírálat csupán a népoktatási tanintézetekre szorítandó, a középiskolákra nézve pedig megszüntethető, melyeknek tankönyvei a régebbi idő óta fennálló bírálás következtében a beérkezett jelentések szerint minden tekintetben magasabb színvonalon állanak; s amennyiben a tanács a tárgyalások folyamán azon meggyőződésre jutna, hogy a rendszeres tankönyvbírálat minden irányban vagy legalább középiskolákra nézve mellőzhető, mely intézkedések volna teendőek arra nézve, hogy a szabadverseny a tanügy érdekeit ne kockáztassa és a szülők a gykori tankönyvváltoztatással meg ne terheltessenek. A tanács javaslatát mielőbb elvárom. Budapest, 1893. nov. 12-én. Gróf Csáky s. k.*

E rendelet-féle magyarra fordítva annyit tesz, hogy ti néptanítók még a kiskorúságnak azon fokán álltok, hogy a magatok emberségéből és erejéből nem tudjátok megítélni azt, melyik tankönyv jó és célravezető, vagy rossz és hasznavehetetlen.

Mert kétségtelen dolog az, hogy a közokt. tanács válasza benne van már a miniszteri leiratban, s akként fog hangzani, hogy a középisk. tankönyvek cenzurája eltörendő, de a népiskolai kézikönyvek hivatalos bírálata továbbra is fenn tartandónak javasoltatik.

A ki a tankönyvek approbációjának történetét figyelemmel kísérte, az előtt nem ismeretlen az az elkészített hársz, a melyet a felmerült panaszok és visszaélések folytán a független napi és

szaksajtó hasábjain folytattak kiváló tanférfiak. Oly csapásokat mértek ez alkalommal a közokt. tanács fejére, hogy annak kiválóbb tagjai az erkölcsei csődbe jutott testületből egyenesen menekültek, abból kiléptek.

Örömmel látjuk a középisk. tanárok országos szervezetének ily eredményes hatását, a mely szervezetnek első sorban köszönhető a középisk. tankönyvek cenzurájának megszüntetése; annál inkább sajnálkozunk lehet azonban a 25 ezer tagból álló népisk. tanítók szervezetlenségén s ebből kifolyó erőtlenségén, melyet mint minden alkalommal, úgy ez ügyben is kizsákmányolnak a fensőbb intéző körök.

Nem akarunk ezuttal az érdekszövetkezetté fajult hivatalos tankönyvbírálás kevésbé épületes részleteibe bocsátkozni, mert hisz a napi fel-szólalása, sőt az országgyűlésen régebben elhangzott konkrét panaszok ezen csak részlegesen fognak segíteni, ha t. i. a középisk. tankönyvek approbációját meg fog szűnni. Csak mély sajnálatunkat fejezzük ki, hogy a népisk. tanítók szervezetlensége folytán, ha a népisk. tankönyvek hivatalos cenzurája továbbra is fenntartatnék, ez csak újabb manifestációját lenne a kultuszminiszterium azon megszégyenítő vélekedésének, a melyet ott a néptanítók értelmisége felől elég cinikusan táplálnak, és a melynél fogva mint szellemi kiskorúakat a saját hivatásuk és szakmájuk körében gondnokság alá helyezik.

Biz ez nem jól van így.

— ff —

bokat, a nép számára egészségügyi, a gazdáknak aranytanácsokat, a cselédeknek ulbaigazításokat, a dajkáknak, gazdaasszonyoknak hasznos tudnivalókat, a búcsúsoknak imádságos könyvet, a szolgáknak, béreseknak, kocsisoknak, teheneseknek és mindeneknek cselédszabályokat, a konyha-kerítésznőknek alapos oktatást a zöldségtermelésben: csinált népujságot, kalendáriumot, s mint »István bácsi, a boldog családanya és okos gazda« a magyar népnek nemcsak irodalmi alakja, de nélkülözhetlen házi barátja, családtagja volt. E látszólag sok irányú munkásság azonban mind egy cél felé — a nép nevelésére — irányult, s ez teszi nevét örök időkre maradandóvá.

Majer István született 1813. aug. 15-én Mocsokon Nyitra megyében. Elemi iskoláit Érsekujvárott, a gimnasiunot Esztergomban végezte, hol az egyházi pályára lépett. Theologiai tanulmányait elvégezve, még nem volt meg a felszenteléshez szükséges kora. Pestre ment jogot tanulni, majd nevelő lett a báró Sennyey-családnál. Ő volt a nagy nevű kath. főúrnak br. Sennyey Pálnak is nevelője. Muzslán és Esztergomban is segédlelkészkedett. 1842-ben az esztergomi tanítóképző első tanára, 1849-ben pedig a pesti egyetemen a paedagogia tanára lett, s e minőségben 1850-ben az összes pesti elemi s magániskolák igazgatójává lón kinevezve, 1857-ben kúrthi plébános, 1866-ban

esztergomi kanonok lett. A legfelsőbb helyről is számos kitüntetés érte. Mint egyházmegyei főtanfelfelügyelő buzgó tevékenységet fejtett ki. 1877-ben tiszteletbeli tudor a budapesti egyetemen, 1880-ban stagni vál. püspök, 1884-ben főszékesegyházi esperes, 1885-ben örökös főrendiházi tag, 1889-ben pedig az esztergomi főkáptalan nagy prépostja, érseki helynök és egyéb kitüntetések jutalmazták a buzgó fáradhatlan tevékenységet.*)

E sokféle fényes kitüntetések között 80 évet élt, késő agg korában is folyton fáradozva egyháza és hazája érdekében, egész az utolsó perczig, midőn a Teremtő zsámolya elé az égbe tért, hogy a legmagasabb jutalmat, az örök boldogságot elvegye.

Irodalmi működésének termékeit, melyek kizárólagosan a paedagogiára mint szaktudományra vonatkoznak, a következőkben soroljuk fel:

1. Népeveléstan. Irta: M. I. esztergomi áldozópap és mesterképző-intézeti tanár, táblabíró 8. r. XIV. és 196 l. Tótul is megjelent. 1884.
2. A magyar képezdek reformja. Esztergom, 1848.
3. 1850-től 1856-ig a sz. kir. Pest városában létező reál- és elemi tanodákról minden évben egy terjedelmes értesítő.

*) Zelliger A.: »Egyházi írók csarnoka« után.

Törvény a tanítók fizetéséről.

A községi, valamint a hitfelekezetek által fenntartott elemi iskolákban működő tanítók és tanítónők fizetésének rendezése.

1. §. A népiskolai közoktatás tárgyában hozott 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 142. §-ának azon rendelkezései, melyek az elemi népiskolai rendes és segéd-tanítók fizetését szabályozzák, a hitfelekezetek által fenntartott népiskolák rendes és segéd-tanítóira is kiterjesztetnek.

E szerint ezen népiskoláknál tisztos lakáson és legalább egy negyed holdnyi kerten kívül a rendes tanító fizetése 300 forintnál, a segéd-tanítóé pedig 200 frtnál kevesebb nem lehet. Hasonlóképen kiterjesztetnek a hitfelekezetek által fenntartott népiskolákra az 1868: XXXVIII. t.-cz. 139. és 146. szakaszai is, melyek szerint a megürit tanítói állomások legfőleg 1/2 év alatt betölten-dők és ezen idő alatt az iskolában segéd-tanító alkalmazandó, továbbá hogy a tanító halála esetén özvegye és árvái a halálozás napjától számított fél évig az egész fizetést és lakást élvezik.

2. §. Az összes elemi népiskolák tanítói 50 frt ötödéves korpótlékban részesülnek, a mely öt izben válik esedékessé, és 250 frtig emelkedhetik.

E korpótlék a 300 frtnál nagyobb fizetésbe be nem számítható.

E korpótlék alapját képező szolgálati idő azonban csak a jelen törvény hatályba lépésével veszi kezdetét.

Egyes iskola-fenntartóknak a korpótlékre vonat-

4. ABC- és olvasókönyv. Az ausztriai birodalom-beli kath. elemi és népiskolák számára. Bécs, 1853. 137 l.

5. Vezérkönyv az állat-, növény- és ásvány-tanításában népiskolák használatára, kiadta M. I. Pest, 1854. 223 l.

6. Szemlélteti tanmód az első oktatásnál.

7. A néptanodai jó írás, szépírás, helyesírás és fogalmazás tanításáról az életre.

8. ABC-ék tökéletesítéséről. (Tudom. Gyűjt. 1835.)

9. Népművelési vezéreszmék. (Rel. és Nev. 1843.)

10. Népművelés keresztény szellemben (u. o.)

Sokat írt a vasárnapi iskolákról, a tanítói könyvtárakról, a népművelők teendőiről, a népiskola gyakorlati oldaláról, a gazdaságtan szükségességéről a népiskolában stb. Kéziratban maradt nagyobb szabású munkái közül megemlítjük: »A tapintatos elemi tanító« és »A felsőbb nevelészet elemei« címűeket. Lapunk egész terjedelme szűk lenne összes munkáinak felsorolására s azok érdem szerint kellő méltatására.

Ennyiből is láthatjuk, hogy mit vesztett Majer Istvánban a kath. nevelésügy, s legkivált hogy kit vesztettünk el mi kath. tanítók. Méltán gyászoljuk elhunytában az igazi katolikus népművelőt.

Csak könyvezni tudunk sirja felett, de e sir felett vigaszt és reményt is merithetünk abból a tudatból, hogy lelke és szelleme közöttünk élni fog, míg kath. népművelő lesz e hazában.

Peregrinus.

kozólag már fennálló, vagy ezután alkotandó szabványai jelen rendelkezés által nem érintetnek, ha azok a tanítókra nézve legalább is ezen §-ban megállapított mérvű kedvezményt biztosítják.

3. §. A tanító fizetése, mint eddig szokásban volt, állhat készpénzen kívül természetben kiszolgáltattott járandóságokból vagy földbirtok jövedelméből is, a jelen törvény 5-ik és 6-ik §-aiban foglalt megszorítással.

4. §. A tanító készpénzfizetését köteles az iskola-fenntartó havonként vagy évnegyedenként, de mindig előlegesen kiszolgáltatni.

5. §. A tanítói fizetés egy részének terményekbeni kiszolgáltattása csak oly feltétel alatt engedtetik meg, ha ezen terményeket az iskola-fenntartó a tanító közbejötté nélkül szedeti be és előre megállapított időközökben és előre megállapított mennyiségben szolgáltatja ki a tanítónak, még pedig úgy, hogy az évi utolsó részletet legkésőbb az év november hava végén átadja.

Ha az iskola-fenntartó a tanító terménybeli fizetését nem e megszabott módon szolgáltatná ki, vagy az a termés átlagos minőségének meg nem felelne, akkor a termény helyett annak értékét készpénzben lesz köteles fizetni. A termények ára az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 143. §-a értelmében állapítatik meg.

6. §. Ha a tanító fizetésének egy része földbirtok járandóságaiból áll, ezek értéke a tanítói törzsfizetésbe a 300, illetőleg 200 frtba való beszámítás végett szintén az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 143. §-a alapján állapítandó meg, a föld művelésére fordított költség és mindennemű adó levonása mellett a földbirtoknak csupán tiszta jövedelme számíttatik.

7. §. Az iskola-fenntartók által a tanítói fizetésre vonatkozólag vezetendő nyilvántartás alapján hivatalosan kitüntetett hátralékok az egyes adósoktól közigazgatási uton hajthatók be.

A végrehajtás módozatait a vallás- és közoktatásügyi miniszter, a bel- és pénzügyminiszterekkel egyetértőleg, rendeleti uton állapítja meg.

8. §. Ha a hitfelekezeti iskolatanító az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 141. §-ának harmadik bekezdése értelmében a kántori teendőket is végzi, a tanítói fizetés megállapításkor a tanítói és kántori járandóságok együttesen tanítói fizetésnek veendőek.

9. §. Az 1. §-ban megjelölt, valamint az összes községi elemi népiskolák iskolai hatóságai a jelen törvény hatályba léptétől számítható kilencz hó alatt kötelesek az iskoláiban alkalmazott tanítóknak, ha ezek fizetése az ugyanazon §-ban foglalt rendelkezésnek nem felel meg, a 300, illetőleg 200 frtnyi legkisebb fizetést az iskola-fenntartók által biztosítottatni, vagy pedig, ha ezek erre hivatalosan megállapított szegénységük miatt nem képesek, illetőleg a községi iskolákra nézve az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. cikk 35. §-a alapján kivethető iskolai pótdadó ki van merítve, — további három hó alatt indokolt előterjesztéssel a hiány pótlására szolgáló állami segélyért a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fordulhatnak.

Ha az illető népiskolai hatóságok a fenn kitűzött határidő alatt sem az egyik, sem a másik irányban nem járnak el, de felekezeti iskola-fentartók iskoláikat mindamellet fentartani kívánják, a jelen törvény hatályba lépése után egy évvel, az e törvényben megállapított legkisebb tanítói fizetés az iskola-fentartó által biztosítottnak fog tekintetni, mely legkisebb tanítói fizetés ha ki nem szolgáltatnék, az érdekelt fél panaszára, vagy hivatalbeli feljelentés esetében közigazgatási uton hajtatik be.

Behajthatlanság esetében az iskola-fentartó hitfelekezettel szemben az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 15. §-ának, illetőleg az 1876. évi XXVIII. t.-cz. 6. §-a 4. pontjának rendelkezései, a három izbeni megintés mellőzésével nyernek alkalmazást.

10. §. A tanítói fizetések eddig megállapított és az iskola-fentartók által saját anyagi forrásaikból kiszolgáltattott mennyisége továbbra is esonkítatlanul kiszolgáltató, illetőleg államsegély igénybevétele céljából le nem számítható.

11. §. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a törvényhozás által e célra engedélyezett összegből az arra utalt polgári és hitközségek népiskolai tanítóinak fizetését, az illetékes iskolai főhatóság értesítése mellett, a törvényhatósági közigazgatási bizottság útján e törvényben megállapított legkisebb fizetésig a következő módokat szerint egészíti ki: (Vége következik.)

A népoktatási törvény jubileuma.

Felhívás Magyarország minden polgárához s hazánk összes tanítóegyesületei- és testületeihez.

Ez év december havának 5-én lesz 25. évfordulója annak a kulturpolitikai nevezetes mozzanatnak, hogy Ő Felsege, Magyarország koronás, alkotmányos királya, szentesítette a magyar nemzet ezeréves életében először hozott népoktatási törvényt.

Mi magyar tanítók, kik ép e 25 évnek vagyunk nemzedéke, honszerelmünkben s nemzetünk iránt tartozó kötelességérzetünkben fakadó lelkesedéssel harcoltunk át hosszú, nemes harcot részint azért, hogy e törvénynek üdvös intézkedései végrehajtsanak, részint azért, hogy hiányai pótoltsanak, illetőleg hogy e törvény a magyar népnevelés s ezzel együtt a nemzeti megerősödés érdekeinek megfelelőbb törvényvel helyettesítsék.

De bármennyit harcoltunk s harcoljunk is — a nézetünk szerint való — jobbért, üdvösebbért, lehetetlen, hogy e jubilaris évforduló alkalmával tisztelettel s elismeréssel ne tekintsünk vissza arra a napra, melyen a nemzet millióinak művelődéséhez rakta le az első alapot legjobbjaink bölcsesége. Egy *Eötvös Józsefnek* lángoló szerelme ügyünk iránt, s egy *Deák Ferencznek* örökké élő nagy szellemé állt örül azon törvény alkotásánál. Ki tenné fel róluk, hogy nem a lehető legjobbat akarták? Ki vetne követ sirjokra azon feltevés által, hogy nem igyekeztek bölcsességük s honszerelmük teljes mértékét érvényesíteni a létező viszonyok között?

Hogy ma már, sőt régóta nem kielégítő az ő alkotásuk, az örömmel, meglepedéssel töltheti el keblünket, mert közviszonyaink hatalmas fejlődésének bizonyosága; de nem ok arra, hogy az elismerés babérával ne adózzunk az úttörő idők emlékének. Az ideálunkat képező jobb jövő mennyivel távolabb volna még tőlünk, ha *Eötvös József* keze le nem teszi azt az alapkövet, melyet az 1868. évi 38. törvény név alatt ismer törvénytarunk. Ha egyéb eredménye nem volna, korszakalkotóvá tenné e törvényt egymagában az a körülmény is, hogy eredményeképen teremtődött meg az a hazafias lelkesedéssel munkáló, kötelességérző, nagy nemzeti eszmékért hevülve harcoló magyar tanítónemzedék, mely oly egyszerűtettel s önfeláldozással szolgálja ma a magyar haza egyik legszentebb ügyét.

E tudattól s azon kötelességérzettől áthatva, hogy a magyar tanítósnak a jobb jövőért vivott harc közepette sem szabad megfeledkeznie ügyünk lelkes úttörőiről: a „*Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága*” diszülésre hívja össze az 1868. évi népoktatási törvény szentesítésének 25. évfordulójára nemcsak a magyar tanítósnak, de a magyar székes fővárosnak s a magyar hazának mindazon lelkes polgárait, kik a népnevelésügy nagy fontosságának tudatában vannak, a nemzeti élet korszakalkotó mozzanatai iránt tiszteletet éreznek.

Szeretettel kérjük egyuttal hazánk összes tanító-egyesületeit és testületeit: csatlakozzanak e napon mindannyian az országos bizottság hazafias intenciójához s a maguk körében is rendezzenek országszerte jubilaris ünnepélyeket a 68-iki népoktatási törvény megalkotásának emlékére.

A nemzet, mely látott már s lát folyvást bennünket jobb jövőért küzdeni, csak öregbitendi irányunkban elismerését, ha mi sem tagadjuk meg azt az arra méltó idők és egyének emlékeitől.

Ünnepeljünk hát mindannyian decz. 8-ikán!

A Budapesten, a Lipót-utcai új városház közgyűlési termében 1893. év december 8-án d. e. 11 órakor tartandó jubilaris közgyűlés programja a következő:

1. Hymnus. — Éneklí a budai »Paedagogium« ifjuságának dalosköre.
2. Elnöki megnyitó beszéd. — Tartja *Zichy Antal*, díszelnök, főrendiházi tag, a 68-iki népoktatási törvényjavaslat volt előadója.
3. A 68-iki népoktatási törvény ismertetése, Dr. *Kiss Áron* paedagogiumi tanártól.
4. Népoktatásügyünk jövője, *Péterfy Sándortól*.
5. Alkalmi költemény.
6. Elnöki zárszó.
7. Szózat. — Éneklí a budai »Paedagogium« ifjuságának dalosköre.

Budapesten, 1893. nov. 29.

A »Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága« nevében:

Szabó Bugáth László,
titkár.

Lukits Vendel,
elnök.

Irodalom és művészet.

— „A magyar szabadságharcz története“. Igaz örömmel lapoztuk végig azt a most megjelent díszes füzetet, mely e czimeit hordja borítékán s a mely első füzete annak a nagyszabású munkának, melyben *Gracza* György nemzetünk történelmének egyik legdicsőbb korszakát fogja elbeszélni. *Gracza* György a rendelkezésre álló adatok nagy tömegét a legnagyobb lelkiismeretességgel használta fel, s rendkívüli értéket kölcsönzött munkájának főképp azzal, hogy a szöveget csupa *egykoru, hiteles képpel* egészítette ki. Így aztán műve teljes joggal számot tarthat arra, hogy ne hiányozzék egyetlen magyar család, egyetlen magyar olvasókör, vagy iskola könyvtárából sem, s arra is, hogy minden szülő odaadja gyermekének, hadd tanuljon belőle hazaszeretettel! — A most megjelent első füzet mellékletei nemcsak tárgyuknál fogva rendkívül érdekesek, hanem művészi kivitel tekintetében is kifogástalanok. Az első kép színes, és egy negyvennyoiczadiki honvédtábor mozgalmas keretében feltünteteli az összes akkori magyar egyenruhákat. Igen gazdagon van illusztrálva az I. füzet s ugyanily gazdagságot ígérnek a kiadók a többi füzetre nézve is: mindössze nem kevesebbet, mint 400 képet, melyeket gróf *Kreith* Béla, az 1848/49-diki szabadságharcz ereklye-muzeum igazgatója állított össze, engedelmét nyerve még a bécsi császári gyűjtemény egyes képeinek felhasználására is. Végül még megjegyezzük, hogy a munkát a szegényebb közönség is könnyen megszerezheti, minthogy két-hetenként megjelenő, 30 kros füzetekben bocsátják közzé. Ilyen füzet mintegy 28–30 lesz, melyekre elő is lehet fizetni: 6 füzetre (negyedév) 1 frt 80 krral, 12 füzetre 3 frt 60 krral, 24-re 7 frt 20 krral. Az előfizetési pénzek legézészerűbben posta-utalvánnyal az 1849/49-iki Szabadságharcz Története kiadóhivatalához, Lampel Róbert (Wodianer F. és Fia) könyvkiadóhivatalához, Budapesten, Andrassy-út 21. sz. a. küldendők be. Fölösleges bővebben fejtegetni, hogy milyen igazi hazafias munkát végeznek azok, a kik e műnek terjesztésével, a szabadsághősök és vértanúk önfeláldozó tetteit ismeretik. Viszontszolgálatképen hajlandó a kiadóhivatal minden 7 gyűjtött példány után a 8-ikat tiszteletpéldányképp megküldeni. Ha tehát kétszer hét példány gyűjtetik, úgy 2 tiszteletpéldány áll rendelkezésre a gyűjtőnek. Kívánatra a tiszteletpéldány helyett annak bolti árát is megküldi a kiadó cég, mire nézve megjegyezzetük, hogy a mennyiben a mű 30 füzetre van tervezve, füzetenkint 30 krajczárjával ezen összeg minden 7 példány után 9 frtra rug.

— **Tanítók zsebnaptára** az 1894. évre megjelent a Légrády testvérek kiadásában. Az elmúlt tanév nevezetesebb eseményeinek összege, miniszteri rendeletek, tanügyi czimtar és a tanítókat közlő közérdeklő hasznos tudnivalók képezik tartalmát. Ára a díszes kiállítású zsebkönyvnek 1 frt.

VEGYESEK.

Felhívás. A nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr novemb. 12-én 45,064. sz. alatt kelt leiratával megengedte, hogy az esztergomi érseki kisdédóvó nőképző-intézetben az állandó menedékházat vezető nők képezésére 6 hónapi tanfolyam tartassék. A tanfolyamra, mely f. évi decz. hó 15-én kezdődik, felvétetnek oly ép testalkatu egészséges nők, kik legalább 18 évesek, de a 40 évet még túl nem haladták, kifogástalan erkölcsűek, az elemi iskola 6. osztályát elvégezték, vagy legalább írni, olvasni, számolni tudnak, a magyar nyelvet teljesen bírják, és jó zenei hallásúak. A tanfolyamra 10 nő vétetik fel, előnyben részesülnek a tanítók özvegyei, nejei és leányai. A felvételre írásban vagy szóval alulírott igazgatónál lehet jelentkezni. Jelentkezésük alkalmával nyújtsák be keresztlevelöket, iskolai és erkölcsi bizonyítványukat. A tanfolyam végeztével képesítő vizsga tartatik, melynek minden jelentkező nő tartozik magát alávetni. A képesített nők állandó menedékházak vezetésére, s családoknál mint bonne-ok nyerhetnek alkalmazást. Esztergom, 1893. nov. 24. *Számord Ignác*, igazgató.

Országos tanítói nyugdíj- és gyámalap. Az állami számvevőszék a törvényhozás elé terjesztette az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap általa megvizsgált 1892. évi zárszámadását, melyből a következő érdekesebb adatokat közöljük: Az alap készpénzmaradványa az 1882. év kezdetén 172,322 frt 20 $\frac{1}{2}$ kr. volt, melyhez az év folyamán 981,168 frt 37 $\frac{1}{2}$ kr. valódi, 181,310 frt 48 kr. hitelműveleti, 283,397 frt 99 kr. átfutó és kincstári javadalmazás czimán 150,000 frt bevétel járult, úgy, hogy a bevételek egész összege a kezdeti pénzmaradvánnyal együtt 1,768,199 frt 05 krt tett. Ezzel szemben teljesített az alap 394,145 frt 13 $\frac{1}{2}$ kr. valódi, 1,174,441 frt 23 kr. hitelműveleti és 167,366 frt 91 $\frac{1}{2}$ kr. átfutó, vagyis összesen 1,735,953 frt 28 kr. kiadást, melyet a bevételek összegéből levonván, kitünik, hogy az alap az 1892. év végével 32,245 frt 77 kr. készpénzmaradvánnyal rendelkezett. E készpénzmaradványon kívül állott még az alap cselekvő vagyona 1892. év végén 902,614 frt 77 $\frac{1}{2}$ kr. valódi követelésekből és 8,850,811 frt 22 kr. cselekvő tőkéből (értékpapírok stb.), mi mellett az alapot 117,227 frt 52 kr. átfutó kezdésbeli tartozás terhelte. A tiszta vagyonálladék tehát az 1892. év végén 9,668,444 frt 24 $\frac{1}{2}$ kr. volt, mi az év elején volt 8,895,199 frt 63 $\frac{1}{2}$ kr. vagyonálladékhoz képest a kezelési év javára 773,244 frt 61 kr. vagyongyarapodást jelent.

A **közoktatásügyi miniszter** meghagyta az összes közoktatási intézeteknek, hogy hivatalos irataikban (anyakönyvekben, naplókban) az idegen ajku tanulók nem-magyar hangzásu keresztnévei helyett mindenkor a megfelelő magyar neveket használják.

A **francia tanítók fizetése** faluhelyen a következő: a segédtanítók, ill. tanítónők kapnak 900, az 5. rangfokozatban levők 1000, a negyedikben levők 1200, a 3. fizetési fokozathoz tartozók 1500, a második rangosztályban levő tanítók 1800, a

tanítónők 1500, az I. osztályuk közül a férfiak 2000, a nők 1600 frankot. Azonkívül szabad lakást élveznek s még az a kedvezményük is megvan, hogy a vasutakon féláru jeggyel utazhatnak. — Ajánljuk ez utóbbi kedvezményt a Pasquinó-féle uraságok figyelmébe.

Főtanfelügyelői látogatás. Mihálik József főtanfelügyelő ur, m. hó 22-én látogatta meg a trencsén-teplai iskolákat. Paedagógiai szakavatottsága nagy mérvben lepte meg a jelenvoltakat. Ő maga osztogatta a kérdéseket, még pedig oly helyesen és könnyedén tette fel azokat, hogy a gyermekek raínden hosszas gondolkodás nélkül feleltek meg azokra. A látogatás eredménye felett nagy meglegedését fejezte ki, különösen a magyarnyelvbeni előmenetelt tüntette ki dicsérő elismerésével. A kérdések és feleletek tisztán magyar nyelven folytak, sőt még a hazafias énekeket is hazánk nyelvén zengedezték a kisedek ajkai.

A tanítónő „első szerelme a „Kis hirdető”-ben. Egy fiatal, barna, fővárosi tanítónő ismeret-séget óhajt kötni egy intelligens fiatal emberrel. Levelet kér »Első szerelem« címre a »Pesti Hirlap« kiadóhivatalába, 1637. sz. alatt. Így olvasható ez a »Pesti Hirlap« okt. 14-iki számában. Mélyen, igazán sajnáljuk azokat a leánykákat, kiket ilyen tanítónő nevel, de szánjuk a nőt is, ki fiatal és tanítónő, tehát művelt, hogy »első szerelmét« így bocsátja áruba.

A nemzet napszámosa. Megtörténik némelykor, hogy a szó szoros értelmében kell venni ezt az elnevezést, a mely használatos, a mióta csak tanítók tanítanak és tanítók nyomorognak Magyarországon. Kevés tanító van, aki olyan joggal viseli ezt a nevet, mint a kis-lekencei (Maros-Tordam.) kántortanító. Most, hogy a kultuszminiszter rendeletéből összeírják a tanítói fizetéseket, tünt k, hogy Styéfán János kis-lekencei görög katolikus kántortanítónak kettős hivatásaért évi —24 forint fizetése van. Mikor nyáron az iskolát becsukják, elmegy valamelyik környékbeli urasághoz napszamba a nemzet napszámosa.

Spanyol tanítók helyzete. A novelei polgármester hivatalosan értesítette a valiai kormányzót, hogy a városka tanítói elhagyták hivatalukat. Az »Occurencias« ehhez a következő kommentárt fűzi: »Csillapsák csak olvasóink a kötelességükről megfeledezett tanítók iránti felháborodásukat, mert az említett városka régóta híres arról, hogy tisztviselőit nem fizeti. Hogy csak egyetlen esetet említsünk: csak a tanítóknak mintegy 12,824 pesetával tartozik hátralékos fizetések fejében. A szegény tanítók most valószínűleg világgá mentek, hogy a közönség könnyűreletességéhez forduljanak alamizsnaért.«

A tanítói javadalmak összeírása. A vallás-és közokt. m. kir. miniszter f. évi 29,751. sz. a. a tanítói javadalmak összeírása tárgyában kiadott rendeletéhez f. évi okt. 31-én 38,072. számú rendeletével meghagyta a megyei és városi közig. bizottságoknak, hogy járasonként, szükség esetén tüzetesen megjelölt vidékekre vagy községekre a földjövedelem emelkedésének 0_o-át állapítsák meg

s azt adják a földjövedelem összegéhez. Elrendelte továbbá, hogy a magániskolák tanítói nyugdíj igényeinek megállapításánál, a mennyiben a tanítók a rendesnél nagyobb jövedelmet bebizonyítani nem tudnák, a kereseti adó alapjául szolgáló bevallott jövedelem vétessék zsinormértékül; a terménybeli járulékok értékének megállapítása pedig, a legközelebbi piac 10 évi, hatósági bizonylattal igazolt árának átlaga szerint történjék. A miniszter a tanítói javadalmak összeírásának végső határidejéül f. é. december hó 31-ikét tűzte ki.

Tanítási költség. A porosz közoktatási kormány által a chicagói kiállításra küldött kimutatás szerint Poroszországban 1891-ben egy tanuló évi tanulása a következő összegekbe került: elemi iskolában 29.74 márka, fiú középisk. 87 m., felsőbb leányiskolában 123 m., leány középisk. 66. Egy elemi isk. tanuló tanulása 1871-ben 14.27 márkába került. Ezer lakosra esett 2262 márka, 1891-ben 4881 márka, iskolai költség.

Felekezeti jellegű iskola. A németországi evang. tanítók Drezdában f. é. szeptember havában tartott 8-ik gyűlésén megjelént 261 tanító egyhangulag kimondta, hogy az iskolák felekezeti jellegét az iskolák minden fokozatán megtartani óhajtják. Ezzel épen ellenkezőt mondott ki a múlt évben Lipcsében tartott német egyetemes tanító-gyűlés.

RÖVID HIREK. A Szt. István társ. új évtől egy kath. szellemű magyar ifjusági lapot indit meg. — **Jóka! ünnepet** fognak tartani a fővárosi iskolákban január 5-én. — **A keresk. tanonez iskolák** országos felügyelőjévé a miniszter Mártonffy Mártont nevezte ki. — **Az aradi tanítók fizetését** felemelték 750+240 frta, a tanítónők 700+240 frtot kapnak; a korpótlék a fizetés 10_o-a. — **A fővárosi első osztályu** tanítók fizetése 1100+330 frtra s 10_o-os korpótlékra van tervezve. — **Papp János** miháldi esperes plébános a sandi r. k. tanító jövedelmének emeléséhez három hold első osztályu föld adományozásával s a tanítói lak felépítéséhez 100 frttal járult.

Tisztelt kartárs urak!

Ajánljuk b. figyelmükbe **Léderer Á.** kartársunk által szerkesztett nagy paedagogiai értékű, díszesen és jó, erős papirból készített

Magyar pénzirkákat és füzeteket,

melyeknek tiszta jövedelme az Eötvös-alap és a népnevelők budapesti egyesületének javára fordittatik.

Kiadja **FRANKL JAKAB** papirkereskedő
Budapest, király-uteza 12.

6 8 12 16 20 lap tartalommal
Ára: 1 2 3 4 5 kr.

☛ Százanként 25_o engedmény. ☛
Hazafiúi üdvözléttel

Péterfy Sándor, az Eötvös-alap elnöke. **Lakits Vendel**, az Eötvös-alap titkára. **Sántha Lajos**, a népnev. budapesti egyesületének elnöke. **Varady Amadé**, a népnev. budapesti egyesületének titkára.

Sternberg Ármin és Testvére
 ca. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi út 36.
 Saját gyártmányú mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélművek javítása és hangolása szakzerű pontossággal eszközöltetik.
 — Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
 Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
 Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

CSÁSZ. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
 ZIMBALOMVERŐFEJ.

A »Columbus« cimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást és czernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ára a verőpálczákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus cimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánnvétel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Egyházi Árok Esarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 l. Ára izléses vászonkötésben 3 frt, pompás diszkötésben 5 frt, bérmentes küldéssel.

Az 1885. évi országos kiállításon kitűnő munkaért és jó ízlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAYORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók müintézete
Budapesten, vaczi-utcza 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
 egyházak és kápolnák
 berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg-szebb kivitelben, úgy a római kath. mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:
miseruhák, Ornatusok,
reverendák, czimadák,
 egyházi és társulati lobogók,

Pontifikáló eszközök, Infulák.

szent szobrok,
 csillárok, képek,
 Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
 stb. stb.

Régi ruhák ujítását, valamint tűz-aranyozást és ezüstözést elvállalja és olcsón készíti el. Arany-, ezüst- és selyem-himzések és himzett egyházi ruhák nagy választékban.